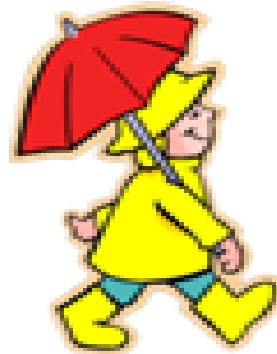

SEL
KOMMUNE

ÅRSPLAN

Heggelund og Sandbu barnehage

2017 – 2018

Godkjent i samarbeidsutvalget 24.10.17

Innholdsliste

- + Barnehagens innledning
 - Tidlig innsats
 - Tverrfaglig samarbeid/Kvello modellen
 - Arbeid med språk
- + Barnehagen sitt formål, oppgaver og samarbeid
 - Foreldresamarbeid
 - Tidlig innsats
 - Tverrfaglig samarbeid/Kvello modellen
 - Arbeid med språk
 - Fraværsoppfølging i barnehagen
 - Barns trivsel/barnemiljøet
 - Den nye rammeplanen
- + FYSAK
- + Samarbeid med utdanningsinstitusjoner
- + Overgang fra barnehage til skole
- + IKT
- + Tilsyn
- + Trafikksikker kommune
- + Barnehagens verdier
 - Lek
 - Empati
 - Trygghet
- + Danning gjennom omsorg, lek og læring
- + Sosial kompetanse og inkludering
- + Barns medvirkning
- + Likestilling
- + Planlegging, dokumentasjon og vurdering
- + Progresjonsplan for fagområdene i rammeplan
- + Grovplan Heggelund og Sandbu

Forord

For foreldre og foresatte er barna det aller viktigste og mest verdifulle de har. Å ta vare på deres barn er derfor ei stor og alvorlig oppgave. Sel kommune sine barnehager skal i samarbeid og forståelse med hjemmet ivareta barnas behov for omsorg og lek, og fremme læring og dannelse som grunnlag for allsidig utvikling. (Barnehageloven § 1 Formål, 1. ledd, første punktum).

For å sikre et systematisk og likeverdig tilbud i alle barnehager skal det hvert år utarbeides årsplaner ut fra en kommunalt fastsatt ramme. Disse rammene samsvarer med kravene til årsplan slik de er beskrevet i Rammeplanen for barnehagen, samt med de kommunale satsinger. De overordna målene for barnehagene i Sel er "Vekst og utvikling for alle i et inkluderende miljø der grunnverdiene er lek, empati og trygghet". Dette mener vi er en god og viktig rettesnor.

Barnehagens årsplan har et tidsperspektiv på 1 år og den følger barnehageåret. Årsplanen utarbeides i samarbeid mellom barnehagens ansatte, barn og foreldre og danner grunnlag for samhandling gjennom året. Den skal vedtas i samarbeidsutvalget ved den enkelte barnehage. Årsplanen skal inneholde informasjon om hvordan barnehagen innværende barnehageår vil arbeide med omsorg, dannelse, lek og læring for å fremme barns allsidige utvikling i samarbeid og forståelse med barns hjem. Den beskriver målene med årets satsinger og gir informasjon om hvordan disse følges opp, dokumenteres og vurderes.

Årsplanen bygger på barnehagens langtidsplan som sikrer progresjon og sammenheng i barns læring og opplevelser gjennom hele barnehageoppholdet.

Kapitlene 1 og 6 i årsplanen er like for alle barnehagene i Sel. Disse kapitlene er utformet etter drøftinger i personalgruppene og i styrergruppa. Kapitlene 2, 3, 4, 5, 7 og 8 er utformet i den enkelte barnehage etter refleksjoner og drøftinger i personalgruppene. Derfor vil barnehagene sin årsplan i disse kapitlene være ulik både i utforming og innhold.

Gjennom samhandling, entusiasme og likeverd skal barnehagene i Sel jobbe mot vekst og utvikling for hvert enkelt barn i et inkluderende miljø der grunnverdiene er lek, empati og trygghet.

Med ønske om et godt, trygt og innholdsrikt barnehageår!

Otta, 01.08.2017

Kristin Rønn Gårderløkken
Kommunalsjef oppvekst og integrering

Barnehagens innledning

Heggelund og Sandbu barnehage ble slått sammen til en barnehage 1. august 2008. Fra 2008 har begge husene en felles styrer. Barnehagen er kommunal.

Sandbu Barnehage ligger ca. 1 mil sør for Otta, og holder til i et gammelt stort tømmerhus. Bygningen ble brukt som skole fra 1926 og frem til 1967. Det ble da stående tomt frem til 1978, da ble Sandbu Barnehage etablert som privat barnehage. Sel kommune overtok driften i 1980. Først på nitti tallet ble barnehagen ombygd slik at den ble godkjent for barn under 3 år, og at de kunne ta i bruk 2 etasjen. Barnehagen er i dag godkjent for 18 plasser. Barn mellom 0-6 år. Barnehagen har 4 faste ansatte 340 årsverk

Heggelund Barnehage ble fram til 1981 drev Sanitetsforeningen korttidsbarnehage på Otta, og i 1982 overtok Sel kommune og flyttet daværende "Otta korttidsbarnehage" til Heggelund.

Heggelund Barnehage ble da en korttidsbarnehage med 15 plasser som var åpen fra kl. 10-14 hver dag. I 1989 ble barnehagen utvidet til heldagsbarnehage med 18 plasser. I juni 2004 gikk Heggelund inn i en ny fase for driften, etter en omfattende ombygging og modernisering fremstår barnehagen slik den er i dag.

Barnehagen har 36 (godkjent for 42) plasser for barn i alderen 0-6 år og har 8 ansatte (hele og reduserte stillinger).

Heggelund deler barna inn i grupper etter alder.

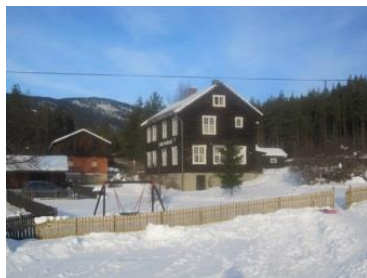
"Uppå" har de aller minste garderobeplassene, 0-3 år og "Nere" er garderobeplassen for de største, 3-6 år.

"Nere" fungerer som et kjerneområde for alle barna fra de kommer om morgenen.

Barna blir fordelt i aldersgrupper fra ca. kl: 8.30-9.00.

De samles igjen på slutten av dagen.

Begge avdelingene har åpningstid fra kl: 07.00 til kl: 16.30

Avdeling Sandbu:

Sandbu har et enormt flott uteområde. Med skogen og jordet som nærmeste nabo. Rett overfor barnehagen, er det ordnet til både gapahuk, bål plass og lavo. Ved siden av barnehagen har vi et stort jorde. Det blir brukt mye vinterhalvåret, til både aking, ski og snøleik. Lekeplassen på barnehagen har mange fine lekeapparater og Sandbu er kjent for den lange sklia ned fra 2 etasje.

Avdeling Heggelund:

Lekeplassen består av kupert terreng som gir barna motorisk utfordring. Vi har klatrevegg, husker, vipper og klatrehus, klatrepymade, egen sykkelbane for å nevne noe.

Lekeapparatene er solide og godkjente.

Barnehagen ligger i et stort boligfelt, men vi har flere flotte områder rundt oss. Smiudokka og Lysløypa lenger oppe på Dahle, samt lekeplassen på Dahleflata, er gode turmål. Otta sentrum er også innen for radiusen vår med nærmiljøet.

Ved siden av barnehagen har vi fått et fint område som vi bruker til aking om vinteren.

Barnehagen sitt formål, oppgaver og samarbeid

Barnehagen skal i samarbeid og forståelse med hjemmet ivareta barnas behov for omsorg og lek, og fremme læring og danning som grunnlag for allsidig utvikling. Barnehagen skal bygge på grunnleggende verdier i kristen og humanistisk arv og tradisjon, slik som respekt for menneskeverdet og naturen, på åndsfrihet, nestekjærlighet, tilgivelse, likeverd og solidaritet, verdier som kommer til uttrykk i ulike religioner og livssyn og som er forankret i menneskerettighetene.

Barna skal få utfolde skaperglede, undring og utforskertrang. De skal lære å ta vare på seg selv, hverandre og naturen. Barna skal utvikle grunnleggende kunnskaper og ferdigheter. De skal ha rett til medvirkning tilpasset alder og forutsetninger.

Barnehagen skal møte barna med tillit og respekt, og anerkjenne barndommens egenverdi. Den skal bidra til trivsel og glede i lek og læring, og være et utfordrende og trygt sted for fellesskap og vennskap. Barnehagen skal fremme demokrati og likestilling og motarbeide alle former for diskriminering.

(Barnehageloven § 1 Formål, 1. ledd)

Formålsparagrafen i barnehageloven danner grunnlaget for innholdet og oppgavene i barnehagens virksomhet.

Dette er nærmere utdypet i **Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver**. I

underkapitlene nedenfor kan man lese om hvilke oppgaver barnehagene i Sel har hovedfokus på, og som man samarbeider om å løse på en så lik måte som mulig.

Foreldresamarbeid

De daglige hente- og bringesituasjonene er en av de viktigste samarbeidsformene med hjemmet. I tillegg informerer barnehagen gjennom månedsplan. Barnehagene har også oppslag om daglige aktiviteter. Det er et gjensidig ansvar å søke informasjon. Foreldrene blir invitert på 2 foreldresamtaler i året, evt. flere når det er ønskelig. Det blir holdt 2 foreldremøter i løpet av året. Alle foreldrene har, på hvert foreldremøte om høsten, mulighet til å komme med innspill på opplegg barnehagen kan ha igjennom året.

Barnehageloven § 4 om foreldreråd og foreldresamarbeid sier:

"For sikre samarbeidet med barnas hjem, skal hver barnehage ha et foreldreråd og et samarbeidsutvalg.

Foreldrerådet består av foreldrene/de foresatte til alle barna og skal fremme deres fellesinteresser og bidra til at samarbeidet mellom barnehagen og foreldregruppen skaper et godt barnehagemiljø (...).

(...) Samarbeidsutvalget skal være et rådgivende, kontaktskapende og samordnende organ."

Samarbeidsutvalget består av medlemmer fra foreldrerådet, ansatte og politikere. Foreldrerådet består av foreldrene i barnehagen. Lederen i foreldrerådet sitter også i samarbeidsutvalget.

Foreldrene har foreldrenes arbeidsutvalg (FAU) som engasjerer seg i saker som foreldre synes er viktige. Året 2017-2018 er disse valgt for å representere foreldrene i FAU: Heggelund: Kari Svelstad Kittelsen, Anita Lien Grindstuen, Anette Byrbotten og Erik Bakken.

Leder for Foreldrenes Arbeidsutvalg – Heggelund er: Kari Svelstad Kittelsen.

Sandbu: Bodil Bårdløyken, Even Aamodt, Frank Roger Vangen og Silje Haugstulen.

Leder for Foreldrenes Arbeidsutvalg – Sandbu er Silje Haugstulen.

Kari Svelstad Kittelsen og Silje Haugstulen tar plass i barnehagens samarbeidsutvalg (SU) sammen med representanter fra eiersiden og ansatte. Eirik Fuglum og May Bente Dahlen (repr Sel Kommune som eier av barnehagen)

Mona Grethe Hosarøygard og Elisabeth Stubbrud (repr ansatte i Heggelund/ Sandbu Barnehage) Styrer er med som sekretær, men har ingen stemmerett i SU.

Tidlig innsats

Gjennom tidlig innsats skal barnehagene i Sel kommune sikre at barn får et godt utgangspunkt for utvikling, læring og livskvalitet. Barnehagene i Sel jobber med å finne gode modeller for helhetlig og systematisk oppfølging av alle barn. Vi har som mål å styrke innsatsen rettet mot barn ved å oppdage behovet for hjelp tidlig, for så å forebygge og sette i verk tiltak. I tillegg er tverrfaglig samarbeid viktig for å sette inn nødvendige tiltak så tidlig som mulig. Tidlig innsats er et nasjonalt mål.

Tverrfaglig samarbeid/Kvello modellen

I Sel kommune har vi et tverrfaglig samarbeid med tanke på alle barn i førskolealder. I tverrfaglige teamet sitter representanter fra pedagogisk-psykologisk tjeneste (PPT), barnevern, fysioterapeut, helsestasjonen og pedagog fra barnehagene. Kvello modellen blir implementert i ordinær drift høsten 2017. Tverrfaglig samarbeid er ikke et mål i seg selv, men en modell for å kunne nå de målene vi har i arbeidet med barn og unge i kommunen. Kvello modellen ble utviklet for å jobbe systematisk på individ- og systemnivå i barnehagene for å sikre et godt tilrettelagt barnehagetilbud og å tilby bistand til barn i en tidlig fase av mulig utvikling av vansker. Et tverrfaglig team kommer i barnehagen for å observere enkeltbarn, barnegruppen og barnehagen som system. Barnehagehverdagen skal gå som normalt under observasjonsperiodene. Barnehagen må innhente samtykke fra foreldrene i forkant av observasjonsperioden. Med bakgrunn i observasjonene skal det tverrfaglige teamet finne ut hva et godt barnehagetilbud er for det enkelte barn. Anne Marie Høie er ansatt i en 80 % stilling som koordinator for satsningen rundt tidlig innsats i Sel kommune.

Arbeid med språk

Det er viktig at vi så tidlig som mulig blir oppmerksomme på barn som strever med språklæringen, for deretter å sette inn riktige tiltak slik at vi kan sikre at alle barn får optimale utviklingsmuligheter. Barnehagene må jobbe systematisk med språk og språkutvikling, da det blir flere minoritetspråkelige i barnehagene i Sel. Alle barn i barnehagene i Sel skal observeres med TRAS. TRAS er en observasjonsmetode som gir kunnskap om barn i alderen 2-5 år sin språk-utvikling. Målsettingen med TRAS er å øke kunnskapen om barns språkutvikling, samt bidra til at barn som strever med sin

språklæring får adekvat hjelp på et tidlig stadium i utviklingen. TRAS er således en naturlig del av foreldresamtalen.

Fraværsoppfølging i barnehagen

For å lage tidlig gode rutiner for foreldrene/foresatte allerede for barna i barnehagen har det kommet en rutinebeskrivelse for registrering av fravær også til barnehagebarna. Dette er de samme rutinene som skolene i Sel kommune bruker. Rutiner går på at foreldrene/foresatte må gi beskjed så fort de kan og senest klokken 09.00 samme dag de vet at barnet skal ha fri eller må være hjemme pga. eksempelvis sykdom. Om barnehagen ikke får denne beskjeden vil barnehagen ringe foreldrene/foresatte i løpet av dagen.

Barns trivsel/barnemiljøet

Barnehagene i Sel kommune bruker *Veileder for forebygging av krenkende atferd i barnehagene i Sel* i sitt arbeid for å skape et godt og inkluderende oppvekst- og læringsmiljø. Veilederen ble godkjent i Driftsutvalget den 6. juni 2013. Veilederen handler om hvordan vi kan forebygge krenkende atferd gjennom å utvikle barnas sosiale kompetanse. I tillegg har ansatte i barnehagene i Sel kompetanse for å bruke "Det er mitt valg». Det er et pedagogisk opplegg for barnehagen, grunnskolen og videregående skole om læringsmiljø, forebyggende arbeid og sosial og emosjonell kompetanse. Hensikten er å øke det pedagogiske personalet sin kompetanse i å skape et inkluderende miljø og å forebygge krenkende atferd. Alle barnehagene arbeider kontinuerlig med utvikling av barnas sosiale kompetanse på sine interne personalmøter.

Barns trivsel har vært tema på planleggingsdag og personalmøter i regi av Familievernkontoret de siste årene. Og vi har blant annet har fått kompetanse om trygghetssirkelen og empatisk lytting. I etterkant har hver barnehage valgt sitt tema som det skal jobbes med over tid.

For å høre barnas stemme i arbeidet med trivsel i barnehagen, har alle barnehagene gjennomført barnesamtaler med de eldste barna. Barnehagene rapporterer om gode erfaringer med dette, og det vil bli videreført i 2017/2018. I tillegg har vi brukerundersøkelser hvert år slik at foreldrene har mulighet til å svare på spørsmål angående barnets trivsel og hvordan de som foreldre blir ivaretatt.

Den nye rammeplanen

Den nye forskriften om rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver (rammeplanen) trer i kraft 1.august 2017, og implementeringen av denne startet våren 2017.

Styrerne i barnehagene i Sel har deltatt på 2 fagdager i regi av fylkesmannen i Oppland. Og hver barnehage har funnet sin arbeidsmetode for å gjøre den nye rammeplanen kjent for sin personalgruppe og foreldregruppe. Vi har funnet et felles hovedfokus for videre arbeid med implementeringen. Rammeplanen vil være tema på interne møter/planleggingsdager og styremøter igjennom året. 27.september er det felles planleggingsdag for alle ansatte der relasjonskompetanse er tema, og vi vil ha felles samlinger i januar og februar der det arbeides med implementeringen.

Sel kommune har valgt å bruke LEK som hovedfokus dette barnehageåret. Ved å anerkjenne lekens egenverdi gir vi barna et godt fundament for samspill med andre.

Barnehagene skal bidra til at alle barn skal kunne oppleve glede, humor, spenning og engasjement gjennom leken både alene og sammen med andre. Personalet skal være tilstede og samtidig gi leken plass, slik at den blir en arena for utvikling både sosialt og språklig.

Målet for satsningen i Sel: ***Barnehagene i Sel skal ta leken på alvor, og gi den tid og rom.***

For å nå målet må de voksne se sin rolle i leken og få kunnskap om hvilke verdi leken har for barnet. Videre må vi skape relasjoner, være deltakende/tilstede, veilede og støtte, fremme et inkluderende miljø og la barna erfare og utvikle seg på deres (nivå) premisser.

FYSAK

FYSAK er en forkortelse for fysisk aktivitet, og Sel kommune er en FYSAK-kommune. Fysisk aktivitet er en grunnpilar i folkehelsen. Å få flere i regelmessig fysisk aktivitet er et overordnet mål som kan gi store helsegevinster for enkeltpersoner og samfunnet. Sel kommune ønsker å oppnå bedre trivsel og helse gjennom fysisk aktivitet. I barnehagene er målet at vi skal legge til rette for variert fysisk aktivitet - aktiviteter som gir utfordringer for barn i alle aldre! Sel kommune vil fra høsten 2017 tilby svømmeopplæring for alle førskolebarna, født 2012. Det er et satsningsområde for å bidra til at barna får et trygt og godt forhold til vann/vanntilvenning før skolestart.

Samarbeid med utdanningsinstitusjoner

Barnehagen samarbeider også med ulike opplæringsinstitusjoner som høyskole, videregående skole og grunnskole i sammenheng med utplassering, praksisplasser og lærlingordning. Vi kan også ha samarbeid med NAV i sammenheng med for eksempel yrkespraksis. Alle personer som på en eller annen måte arbeider i barnehagen har taushetsplikt.

Sel kommune har fått innvilget midler for å være med på prosjektet *Lekeressurs*. Prosjektet går ut på å få gutter inn i barnehagen, og å vise dem at det å jobbe i barnehagen er både spennende og variert. Det er gutter på ungdomsskolen som er målgruppen, og derfor vil et godt samarbeid med ungdomsskolene være et ledd i prosjektet. Lekeressursen får tilbud om å være i barnehagene i skolens ferier og etter skoletid. Det er kun gutter som kan søke på de ulike arbeidstidene, og det er lønn etter lokale satser.

Overgang fra barnehage til skole

Første skoledag er en viktig merkedag i et barns liv. For de fleste er det en dag både barnet og foreldrene ser frem til med forventning, og det er viktig å legge til rette for at alle barn får en god start på skolen.

Sel kommune har en godkjent plan for arbeid med overgang mellom barnehage og skole, med en egen handlingsplan. Formålet med planen er å sikre et felles opplegg i kommunen og å kvalitetssikre overgangen. TRAS-skjema og overgangsskjema følger med barnet over i skolen etter samtykke fra foreldrene. Det siste året barnet går i barnehagen, før det skal begynne på skolen, skal barnet være en del av en gruppe sammen med de andre førskolebarna i sin barnehage. Denne førskolegruppen skal gi førskolebarna et felles grunnlag for start på skolen. Innholdet bestemmer hver barnehage, men selvstendighet og

påkledning er en del av det. På våren siste barnehageår møtes alle førskolebarn i Sel kommune til en felles dag på Nord Gudbrandsdal Videregående skole avd. Otta for å få en felles opplevelsesdag ved Klimalabben. Alle førskolebarn har minimum 2 besøksdager på sin skole.

IKT

IKT står for informasjons- og kommunikasjonsteknologi. I vår kultur omgås barna IKT stadig mer på en naturlig og hverdagslig måte. Barna viser stor interesse, de er nysgjerrige og vil gjerne prøve ut og se hvordan ting fungerer. I *rammeplanen for barnehagens innhold og oppgaver* står det at: "Barnehagens digitale praksis skal bidra til barns lek, kreativitet og læring." (Kunnskapsdepartementet 2017). Barnehagene bruker ulike digitale verktøy. Videre står det i rammeplanen at "ved bruk av digitale verktøy i det pedagogiske arbeidet skal dette støtte opp om barns læreprosesser og bidra til å oppfylle rammeplanens føringer for et rikt og allsidig læringsmiljø for alle barn." I forhold til personvern og etikk har barnehagene strenge regler for bruk og lagring av bilder. Kommunikasjonen til foreldrene blir mer og mer digitalisert. Fra 2020 skal Sel kommune være en digital kommune, dvs. et papirløst samfunn.

Tilsyn

Tilsyn er en viktig del av kommunens ansvar for å sikre barnehager med høy kvalitet. Denne oppgaven er særlig viktig for å kontrollere at barnehagelovens krav følges opp, og at kommunen som barnehagemyndighet har innsyn i hva som skjer i barnehagene i kommunen. Kommunen må utøve systematisk tilsyn for å sikre at kvaliteten og innholdet i tilbudet til barna er tilfredsstillende. Tema for tilsyn kan være:

✚ Barnehagens vedtekter	✚ Leke og oppholdsareal	✚ Bemanning
✚ Barnas rett til medvirkning	✚ Tilskudd	✚ rammebetingelser
✚ Årsplan/utviklingsarbeid	✚ Vurderingsarbeid	✚ Samarbeidsutvalg
✚ Foreldresamarbeid		

Trafikksikker kommune

Sel kommune ble høsten 2015 godkjent som en "trafikksikker kommune". Dette betyr blant annet at alle barnehagene må oppfylle en del kriterier for arbeidet med trafikksikkerhet. Trafikksikker barnehage er et konsept utarbeidet for å kvalitetssikre at barnehagens trafikksikkerhetsarbeid ivaretar de lover og forskrifter som stilles. At barnehagen er godkjent som trafikksikker er ingen garanti for at det ikke vil skje ulykker i fremtiden, men gjennom høyere bevissthet hos de ansatte, barna og foreldrene vil risikoen minske.

Dette er kriteriene for trafikksikker barnehage:

Trafikksikkerhet i barnehagen generelt:

- Trafikkopplæring integreres som en del av barnehagens omsorgs- og opplæringsarbeid og nedfelles i barnehagens årsplan.

- Det stilles krav til busselskap og drosjer om belter og trafikksikker atferd ved kjøp av transporttjenester.
- Ansatte kjenner rutiner for håndtering av uforutsette faresituasjoner og hendelser på turer.
- Barnehagen har utarbeidet rutiner for å ivareta sikkerheten på turer til fots, med bil eller buss.

Trafikkopplæring i barnehagen:

- Barna lærer enkle trafikkregler for fotgjengere.
- Barna lærer om sikring i bil, sykkelhjelmer og reflekser.

Samarbeid mellom barnehage og hjem:

- Rutiner for å ivareta barnas sikkerhet ved barnehagens parkeringsplass og port gjennomgås årlig med foreldre og ansatte.
- Det stilles krav til foreldre om å sikre barn på vei til og fra barnehagen.
- Trafikksikkerhet og trafikkopplæring er et integrert tema på foreldremøter.
- Foreldre involveres i barnehagens trafikksikkerhetsarbeid.

Barnehagens verdier

Lek

Leken skal ha en sentral plass i barnehagen, og leken egenverdi skal anerkjennes. Barnehagen skal gi gode vilkår for lek, vennskap og barnas egne kultur. Barnehagen skal bidra til at alle barn kan oppleve glede, humor, spenning og engasjement gjennom lek- alene og sammen med andre. (Rammeplan side 20.)

Barnehagen skal legge til rette for lek inne og ute, der vi jobber med holdninger og verdier. Leken er et allmennmenneskelig fenomen der barn har høy kompetanse og stort engasjement. Leken er en grunnleggende livs- og læringsform som barn kan uttrykke seg gjennom. Ulike former for lek: -funksjonslek, lek med kroppen, tomleik, alenelek, parallell-lek-konstruksjonslek, bygglek, regellek, sanglek-sosial lek, rollelek

Empati

Empati er evnen til å sette seg inn i andre sine følelser. Dette er en viktig del av barns utvikling, der de utvikler prososial adferd og mellommenneskelige problemer.

I barnehagen jobber vi med dette hver dag og er en viktig læring i leken.

Vi har også pedagogiske opplegg og rollespille med ansatte.

Trygghet

Trygghet er en forutsetning for trivsel i barnehagen. Det er viktig at barn og voksne trives for at det skal bli trygget. Trygghet er grunnleggende for læring og samarbeid. God informasjon og et godt samarbeid mellom barnehagen og hjemmet er viktig for tryggheten.

Danning gjennom omsorg, lek og læring

Danning er en livslang prosess som blant annet handler om å utvikle evne til å reflektere over egne handlinger og væremåter. Danning skjer i samspill med omgivelsene og med andre, og er en forutsetning for meningsdanning, kritikk og demokrati.

Gjennom gode dannelsprosesser i barnehagen settes barn i stand til å forholde seg prøvende og nysgjerrig til omverdenen og til å se seg selv som verdifullt medlem av en større felleskap.

I barnehagen er gjensidige samhandlingsprosesser i lek og læring og hensyn til hverandre forutsetninger for barnets danning. Å få utfordringer i trygge omgivelser er en forutsetning for utvikling av kunnskap og ferdigheter, og samtidig en viktig del av barnets dannelsprosess.

Sosial kompetanse og inkludering

*Barnehagen skal i samarbeid og forståelse med hjemmet ivareta barnas behov for omsorg og lek, og fremme læring og **danning** som grunnlag for allsidig utvikling. (Barnehageloven §1)*

Barnehagen skal formidle verdier og kultur, gi rom for barns egen kulturskaping og bidra til at alle barn får oppleve glede og mestring i et sosialt og kulturelt fellesskap. (Barnehageloven §2)

Tidlige erfaringer med jevnaldrende har stor betydning for barns samspillsferdigheter og gjør barnehagen til en viktig arena for sosial utvikling, læring og etablering av vennskap.

Målsetning: Fremme sosialt kompetente barn med god selvfølelse, ved å være en autoritativ barnehage med varme og grensesettende voksne

For å nå dette målet må personalet:

- Gi barna en god selvfølelse – å oppleve egenverd, akseptere seg selv, kjenne seg akseptert, oppleve indre styrke og ha en positiv holdning til seg selv
- Fremme empati – å ha forståelse for andres perspektiver, tanker og følelser, kunne leve seg inn i andres situasjon, vise medfølelse og ta hensyn og kunne tolke andres følelsesuttrykk
- Fremme prososial atferd – å ha positive, sosiale holdninger og å kunne utføre handlinger som å oppmuntre, bry seg om, vise omsorg, hjelpe til og dele med andre
- Legge til rette for selvhevdelse – å kunne hevde seg selv og egne meninger på en god måte, våge å stå imot gruppepress, ta initiativ og bli med på lek og samtaler som allerede er i gang, delta uoppfordret og invitere andre med
- Gi barna mulighet for selvkontroll – å kunne tilpasse seg ulike situasjoner, takle konflikter og utsette egne behov og ønsker i situasjoner som krever turtaking, kompromisser og felles avgjørelser
- Bygge relasjoner til hvert enkelt barn
- Møte alle barn med respekt og anerkjennelse
- Legge til rette for at alle barn opplever inkludering
- Ha klare forventninger til ønsket atferd ut fra alder og modning
- Tilegne seg teori om den autoritative voksenrollen
- Reflektere over egen praksis slik at den står i samsvar med den autoritative voksenrollen
- **Tiltak når ekskludering skjer – i barnehagen**
- Vær en tydelig voksen, som rommer barnet, men tar avstand fra uønskede handlinger som barnet gjør
- Grip inn når du ser eller fornemmer at noe er i gjære – prøv å være i forkant
- Hjelp barna, og støtt dem med å sette ord på det som skjer, prøv å forstå
- Involver de eldste barna i hva de kan gjøre hvis de blir sinte, ved å lære dem gode strategier, hvis de ikke klarer å ordne opp selv
- Følg opp barn som blir ekskludert / barn som ekskluderer (en fast voksen), for å hjelpe barna utav dette
- Involver foreldre hvis det blir et mønster, og finn gode løsninger sammen

	Prosessmål – Barna	Tiltak – Personalet skal:
1-2 år	• Observerer andre barn • Viser ulike følelser • Smiler og viser glede • Søker andre barn og voksne • Takler fravær fra trygge voksne • Stell – måltid – hvile er en god opplevelse • Begynnende samspill, turtaging • Samspill i «titt-tei»-lek • Utforsker gjenstander og leketøy • Er aktiv i grovmotorisk lek, tumlelek	• Ha primærkontakter for alle barn • Vise varme og omsorg • Delta i og gi rom for lek, humor og glede • Ha «banking time» med alle barn • Bruke positiv perspektivtaking • Være interesserte og engasjerte i barnas liv • Kommunisere positivt med hyggelig stemme
2-3 år	• Gjør krav på sine leker	

	• «Gir» fra seg leker til andre barn • Tør å vise følelser • Liker å være sammen med andre barn • Kan tilpasse seg nye situasjoner • Samarbeidsvillig i aktiviteter • Har evne til empati (f.eks. ser når andre blir lei seg) • Øver på å motta og forstå en beskjed • Kan holde på oppmerksomheten over kortere tid • Prøver ut leketøy, funksjonslek • Leker parallell-lek, imiterer • Har et variert lekerepertoar • Begynnende late-som-om-lek	• Anerkjenne og sette ord på barnas tanker, følelser og opplevelser • Gi barna mestringsopplevelser • Legge til rette for vennskap og et inkluderende psykososialt miljø • La barna medvirke og fremme medbestemmelse ut fra alder og modning gjennom deltakelse i fellesskapet • La barna være selvstendige aktører i eget liv • Fremme positiv atferd gjennom oppmerksomhet og ros • Etablere gode og forutsigbare rutiner • Uttrykke ønsket atferd gjennom gode og tydelige beskjeder • Stoppe negativ atferd og forklare hvorfor • Hjelp barnet å ta gode valg
--	---	---

	Prosessmål- barn	Tiltak -Personalet skal
• 3-4 år	• Har et rikt indre liv, har fantasi • Tar kontakt med andre • Blir tatt kontakt med av andre barn • Leker med andre barn, utvikler venn-skapsbånd • Behersker «på liksom»-leken, evne til å gå inn i ulike roller, rollelek • Mestrer tur-taking • Viser empati (f.eks. trøster andre) • Øver på å motta og forstå en beskjed • Gir uttrykk for mestringsglede • Bruker lokalene og leker allsidig • Tar initiativ til alenelek • Blir værende i leken, mer utholdende i leken • Deltar i aktiviteter	• Ha primærkontakter for alle barn • Vise varme og omsorg • Delta i og gi rom for lek, humor og glede • Ha «banking time» med alle barn • Bruke positiv perspektivtaking • Være interesserte og engasjerte i barnas liv, gjennom blant annet «permen min» • Kommunisere positivt med hyggelig stemme • Anerkjenne og sette ord på barnas tanker, følelser og opplevelser • Bruke rollespill, samtale, bøker og lek for å lære barna sosiale ferdigheter – fokusere på barnas følelser, og lære å «lese» andres ansiktsuttrykk • Gi barna mestringsopplevelser • Legge til rette for vennskap og et inkluderende psykososialt miljø • Gi barna gode fellesopplevelser for å fremme gruppefølelse • La barna medvirke og

		fremme medbestemmelse ut fra alder og modning gjennom deltakelse i fellesskapet • La barna være selvstendige aktører i eget liv • Fremme positiv atferd gjennom oppmerksomhet og ros • Etablere gode og forutsigbare rutiner. La barna få del-ansvar for å sette på plass etter lek og aktivitet • Uttrykke ønsket atferd gjennom gode og tydelige beskjeder • Stoppe negativ atferd og forklare hvorfor • Hjelp barnet å ta gode valg
--	--	--

	• Prosessmål - barn	• Tiltak voksne skal
• 4-5 år	• Forstår og kan de «sosiale spillereglene», evne til samspill og samlek • Samarbeid med andre barn. • Har en viss selvkontroll, viser følelser uten at det går utover andre • Deltar i regelleker • Er ikke avhengig av voksne i leken • Har knyttet vennskapsbånd • Tør å prøve ting, takler utfordringer • Øver på å motta og forstå en beskjed • Kan holde på oppmerksomheten over lengre tid • Takler overgang fra en aktivitet til en annen • Har kunnskap om seg selv • Er selvstendig i hverdagsaktiviteter • Deltar i konstruksjonslek, rollelek, regellek • Forstår lekesignal	• Ha primærkontakter for alle barn • Vise varme og omsorg • Delta i og gi rom for lek, humor og glede • Ha «banking time»(alenetid) med alle barn • Bruke positiv perspektivtaking • Være interesserte og engasjerte i barnas liv • Gjennomføre barnesamtaler • Kommunisere positivt med hyggelig stemme • Anerkjenne og sette ord på barnas tanker, følelser og opplevelser • Bruke rollespill, samtale, bøker og lek for å lære barna sosiale ferdigheter – fokusere på barnas følelser, og lære å «lese» andres ansiktsuttrykk • Lære barna å lytte til egen kropp, og mestre egne følelser • Gi barna mestringsopplevelser • Legge til rette for vennskap og et inkluderende psykososialt miljø • Gi barna gode fellesopplevelser for å fremme gruppefølelse • La barna medvirke og fremme medbestemmelse ut fra alder og modning gjennom deltakelse i fellesskapet • La barna være selvstendige aktører i eget liv • Fremme positiv atferd

		gjennom oppmerksomhet og ros (gi og ta imot ros og gode ord) • Etablere gode og forutsigbare rutiner. La barna få del-ansvar for å «sette alt på plass» etter lek og aktiviteter • Uttrykke ønsket atferd gjennom gode og tydelige beskjeder • Stoppe negativ atferd og forklare hvorfor • Hjelpe barnet å ta gode valg
--	--	---

•	• Prosessmål- barn	• Tiltak voksne skal
• 5-6 år	• Mottar og forstår en kollektiv beskjed • Kan gjøre prososiale handlinger (som er til nytte for andre) • Viser akseptable følelsesuttrykk • Er initiativrik og sosialt aktiv uten å opptre som «verdensmester» eller trykke andre ned • Forståelse for at vi er likeverdige. • Tar initiativ til aktivitet og samspill og er en positiv faktor i gruppa • Tør å protestere, argumentere og hevde egne synspunkt • Tar kontakt på en positiv måte • Hevder seg selv på en positiv måte • Viser trygghet • Klarer å kjede seg i perioder, tåler å «drive litt» uten å bli aktivisert av en voksen • Innretter seg etter ordensrutiner • Tar i mot enkle ansvarsoppgaver • Løser enkle konflikter • Kjenner sine sterke og svake sider, er bevisst på hva en mestrer • Er bevisst på begrepet <i>læring</i> og hvordan vi kan lære oss nye ting • Lar seg rive med i rollelek, viser gleder, spøker og har det moro • Leker mer avansert konstruksjonslek med innslag fra virkeligheten • Mer selvstendig i regellek, mestrer enkle spill og leker, med mindre voksenstøtte enn før	• Ha primærkontakter for alle barn • Vise varme og omsorg • Delta i og gi rom for lek, humor og glede • Ha banking time med alle barn • Bruke positiv perspektivtaking • Være interesserte og engasjerte i barnas liv • Gjennomføre barnesamtaler • Kommunisere positivt med hyggelig stemme • Anerkjenne og sette ord på barnas tanker, følelser og opplevelser • Lære barna å lytte til egen kropp, og mestre egne følelser. • Bruke rollespill, samtale, bøker og lek for å lære enkel konfliktløsning og andre sosiale ferdigheter • Gi barna mestringsopplevelser gjennom blant annet «Den gode stolen» hvor barna få øve på å gi og ta imot ros og gode ord. • Legge til rette for vennskap og et inkluderende psykososialt miljø • Gi barna gode fellesopplevelser for å fremme gruppefølelse • La barna medvirke og fremme medbestemmelse ut fra alder og modning gjennom deltakelse i fellesskapet • La barna være selvstendige aktører i eget liv • Fremme positiv atferd gjennom oppmerksomhet og ros • Etablere gode og

		forutsigbare rutiner. Lage samværsregler gruppa. Få og ta ansvar i gruppa (ordensvakt, ute alene, holde orden). La barna få del-ansvar for å «sette alt på plass» etter lek og aktiviteter • Uttrykke ønsket atferd gjennom gode og tydelige beskjeder • Stoppe negativ atferd og forklare hvorfor • Hjelpe barnet å ta gode valg • Knytte begrepet læring opp mot konkrete situasjoner
--	--	--

Barns medvirkning

”Barn har rett til å gi uttrykk for sitt syn på barnehagens daglige virksomhet. Barn skal jevnlig få mulighet til aktiv deltakelse i planlegging og vurdering av barnehagens virksomhet. Barnets synspunkter skal tillegges vekt i samsvar med dets alder og modenhet.” (Barnehageloven)

I Heggelund og Sandbu Barnehage betyr dette at vi tar oss tid til å se og lytte til hvert enkelt barn. Vi stiller spørsmål for å få utdypet hva barna uttrykker og mener. For å bli kjent med barna tilbringer vi mye tid sammen med dem. I personalgruppa diskuterer vi opplevelser og fortellinger. På denne måten blir vi best mulig kjent med hvert barn, og vi kan forstå hva de uttrykker.

Vi lar barnets uttrykk få en betydning i praksis ved at vi bekrefter at vi har hørt og forstått barnet. Dersom det er mulig, kan vi gjennomføre det barnet foreslår. Barns medvirkning skal være en holdning hos personalet. Det er en måte å møte, og være sammen med barna på. Det betyr ikke at barna skal bestemme, men de skal få virke med. Barna skal få påvirke sin egen hverdag, og de skal bli møtt med interesse og respekt.

Likestilling

I rammeplan står det at likestilling mellom kjønnene skal gjenspeiles i barnehagens pedagogikk»

I vår barnedagen vil det si at vi jobber for at både gutter og jenter har likeverd. At vi som voksne skal legge til rette for at læringsmiljøet i barnehagen vår skal fremme likestilling.

Derfor blir det sentralt at vi voksne som er nesten bare damer legger til rette for leker som passer for begge kjønn. Det at både gutter og jenter kan snekre i skogen, leke med bygge

leker og lage mat. Det at vi er bevisst på at barna får utnyttet sine evner og interesser uavhengig av kjønn.

Planlegging, dokumentasjon og vurdering

Barnehagen er en pedagogisk virksomhet som skal planlegges, dokumenteres og vurderes.

Gjennomføringen av planene må være så fleksible at det er rom for spontanitet og barns medvirkning. Man bør legge til rette for medvirkning fra barn, foreldre, personale og eiere i planlegging, dokumentasjon og vurdering av barnehagens pedagogiske virksomhet.

God planlegging skal føre til en gjennomtenkt og hensiktsmessig bruk av barnehagens menneskelige og materielle ressurser, samt nærmiljø og naturområde. Man bør se barnehagens planer i sammenheng med kommunal planlegging av barnehagesektoren og av barns oppvekstmiljø. God planlegging gjør det forutsigbart og trygt for barn, foreldre og personale.

Å dokumentere handler om å gjøre noe synlig og tilgjengelig for seg selv og andre. I barnehagen bugner det av dokumentasjon. Det blir hengt opp bilder etter turer, noen barnehager filmer gjennom hele året, barna lager ting og tar med hjem, temaarbeid henger synlig inne på hver avdeling osv. Vi har månedsplan med detaljert informasjon til foreldre og foresatte.

Årsplanen med informasjon om barnehagen sitt arbeid og verdier gjennom hele året skal også være et godt arbeidsredskap for personalet. Den er et utgangspunkt for at foreldrene skal kunne påvirke innholdet i barnehagen og den er grunnlag for kommunens tilsyn. I tillegg gir den informasjon om barnehagens arbeid til foreldre, politikere, kommune, barnehagens samarbeidspartnere og andre interesserte.

Barnehagens dokumentasjon skal gi foreldre, lokalmiljø og kommunen informasjon om hva barn opplever, lærer og gjør i barnehagen. Dokumentasjon knyttet til enkeltbarn kan bli brukt i tilknytting til samarbeid med hjelpeinstanser utenfor barnehagen. Denne typen dokumentasjon er underlagt taushetsplikt.

Barnehagens arbeid og planer blir fortløpende vurdert. Gjennom vurderingsarbeidet ser vi i barnehagen om vi har lyktes med å gjøre planene våre om til praksis. For eksempel:

- Hvor godt lykkes vi i arbeidet med fagområdene?
- Hvor gode er vi på å støtte barna i deres utvikling?
- Hva gjorde vi ikke så bra?
- Hva kan bli bedre?

Progresjonsplan for fagområdene i rammeplan.

Innledning

I følge Rammeplan for barnehager skal vi arbeide med 7 fagområder. I aktiviteter og temaopplegg jobbes det som regel med flere områder samtidig. Vi skal sikre at barna får erfaringer og opplevelser fra alle områdene og vi skal sikre at de opplever progresjon i aktivitetene.

Vår progresjonsplan beskriver derfor hva vi skal gi barna som sikrer at de får erfaring nok til å utvikle ferdigheter innenfor et vidt læringsfelt. Dette er ferdigheter som igjen er viktig for å delta i lek og sosialt samspill. Gode og varierte opplevelser er viktig for å skape glede, nysgjerrighet og utvikling.

I progresjonsplanen er mål og aktiviteter delt inn etter alder. Dette skal gi oss føringer for hvordan vi skal utvikle aktivitetene for barna etter hvert som de blir eldre i barnehagen.

Disse oppdelingene er ikke absolutte, men må alltid sees på i forhold til det enkelte barns modning og erfaringer.

Kommunikasjon, språk og tekst

• Mål	
Et godt språkmiljø. • Barna skal oppleve glede og nysgjerrighet ved å utvikle sin språkforståelse, språkkompetanse og å mestre ulike kommunikasjonsformer. • Stimulere til språklig nysgjerrighet, bevissthet samt utvikle symbol- og begrepsforståelsen.	
• Progresjon	
• 1-2 år	
• Hva	• Hvordan
• Bli kjent med billedbøker og pekebøker • Bli kjent med bøker med enkel tekst • Lære sanger med bevegelse, enkle sanger uten bevegelse, sangleker • Få kjennskap til rim og regler • Positive opplevelser med verbal og non-verbal kommunikasjon • Utvikle evne til å kommunisere i lek og samspill med andre barn	• Lese billedbøker/pekebøker sammen med barna. • Bruk av sanger og bevegelse, rim og regler i samlinger og aktiviteter. • Bruke konkrete, bevegelse og bilder som støtte til enkle sanger og fortellinger. • Lek med lyder • Mye en til en kontakt • Være til stede der barna er, på gulvet • Bruke bilder med navn i garderoben. • Gi barna tid til å uttrykke seg

• 2-3 år	
• Hva	• Hvordan
• Videreutvikle ferdigheter og interesser fra de foregående stadier • Se sammenhenger mellom ord og bilde • Øve på å gjenfortelle. • Lyttetrening. • Sette ord på ønsker og følelser • Få et første møte med symboler som for eksempel bokstaver i navna til barna. • Få kjennskap til digitale verktøy.	• Bruke bildekort, puslespill og bøker som er tilpasset alderen. • Gjenkjennelsesleker (eks. Kims lek) • Oppfordre til tegning og lekeskriving. • Fortelle eventyr både med og uten med konkrete • Legge til rette for samtaler mellom voksen barn og barn - barn. • Oppfordre til rollelek • Bruke rim, regler og sanger • Bruke billedbøker med enkel tekst
• 3-4 år	
• Hva	• Hvordan
• Videreutvikle ferdigheter og interesser fra de foregående stadier • Bevisstgjøring på bruk av språket i konfliktsituasjoner og sette ord på følelser. • Kjenne til internett • Ta ordet og lytte til andre i samlinger. • Legge til rette for og delta i rollelek med fokus på at barna lærer seg lekekoder	• Samtaler om felles opplevelse hver dag • Oppmuntre barna til å fortelle • Lese bøker som gir inspirasjon og nytenking • Gi barna mulighet til å bli kjent med enkeltord som symbol (ordbilder) • Høytlesning og lytte til lydbøker • Fortelle og dramatiserer eventyr med og uten konkrete. • Sang og bevegelsesleke • Riskonsert
• 4-5 år	
• Hva	• Hvordan
• Videreutvikle ferdigheter og interesser fra de foregående stadier • Utvikle variasjoner innenfor språket • Utvikle det abstrakte begrepsapparatet • Preposisjoner, bøyninger verb osv.	• Leke og tulle med ord spontant og organisert • Spille spill – lotto, memory, osv. • Barna dikterer tekster, bokstaver og tall som den voksne skriver ned

• Større kjennskap med språklyder. • Øke kjennskapen til ulike media. • Se sammenheng mellom det talte og skrevne ord. • Interesse for begynnende lekelesing og leseskriving.	• Rimer og dikter. • Dramatiserer og dokumenterer • Oppmuntre til tegning og lekeskriving • Rikskonsert
• 5-6 år	
• Hva	• Hvordan
• Videreutvikle ferdigheter og interesser fra de foregående stadier • Tall og bokstaver blir en del av det daglige livet i barnehagen - Med dette øker barnas interesse for skrift og talespråk • Ha kjennskap til alfabet • Skrive sitt eget navn. • Utvikle interesse for å lytte til andres fortellinger. • Trene på å hevde sine meninger, lytte til andres og vente på tur. • Kunne gjenfortelle innholdet i fortellinger	• Barna får møte ordbilder, bokstaver, tall og andre symboler på avdelingen. • Høytlesning, lydbøker og fortsettelsesbøker. • Mer avanserte sanger og historier som inspirasjon til fabulering og nyskapning. • Fast førskolegruppe der det jobbes med skoleforberedende oppgaver. • Trene på å skrive eget navn. • Lære å rekke opp handa når en skal si noe • riskonsert

Kropp, bevegelse, mat og helse

• Mål	
• Ha et inne- og utemiljø som inviterer og inspirer til fysisk aktivitet. • Gi alle barn mulighet for fin - og grovmotorikk aktiviteter og utvikling ut fra behov, interesse og mestringsnivå. • Variert og sunt kosthold. • Gode rutiner for hygiene.	
• Progresjonsplan.	
• 1-2 år	
• Hva	• Hvordan
• Bli skritt for skritt bevisst egen kropp og bruken av den. Hvile. • Møbler, lekeapparater og natur skal utforskes. • Vekst og utvikling gjennom kroppslig mestring. • Få finmotoriske utfordringer. • Lære navn på kroppsdelar. • Godt kosthold skal etableres. • Lære å spise og drikke selv • Bli kjent med gode vaner for hygiene. • Begynnende trening med av- og påkledning.	• På tur innenfor, og små turer utenfor barnehagens lekeområde. • Vi tilpasser det fysiske miljøet slik at det blir god plass til "tumblelek". • Enkel hinderløype. • Bevegelsessanger. • Pusle puslespill med og uten knotter. • Snakke og synge sanger om kropp/kroppsdelar • Smake på forskjellig mat og sunn mat. • La barna spise og drikke selv. • Hjelp med håndvask. • Hjelp til med å øve på av- og påkledning.

• 2-3 år	
• Hva	• Hvordan
• Videreutvikle motoriske ferdigheter og balanse • Bli bevisst kroppslige muligheter og begrensninger. Hvile • Bevisstgjøring og kjennskap til kroppsdelene. • Videreutvikle finmotorikken • Innøve pinsettgrep • Øve på å sitte i ro. • Trene på å velge pålegg og smøre selv. • Fra bleie til toalett • Lære rutiner for håndvask. • Begynnende av- og påkledning	• På tur innenfor, og små turer utenfor barnehagens lekeområde. • Vi tilpasser det fysiske miljøet slik at det blir god plass til "tumlelek". • Enkel hinderløype. • Bevegelsessanger. • Pusle puslespill med og uten knotter. • Snakke og synge sanger om kropp/kroppsdelene • Smake på forskjellig mat og sunn mat. • La barna spise og drikke selv. • Hjelp med håndvask. • Hjelp til med å øve på av- og påkledning.
• 3-4 år	
• Hva	• Hvordan
• Videreutvikle motoriske ferdigheter og balanse • Bli bevisst kroppslige muligheter og begrensninger. • Bevisstgjøring og kjennskap til kroppsdelene. • Videreutvikle finmotorikken • Innøve pinsettgrep • Øve på å sitte i ro. • Trene på å velge pålegg og smøre selv. • Fra bleie til toalett • Lære rutiner for håndvask. • Begynnende av- og påkledning	• Litt lengre turer og turer i ulendt terreng. • Hinderløype ute og inne • Sykle, ake, klatre, balltrening, springe og hoppe • Klatring i trær og fjell f.eks. når vi er på tur. • Sangleker • Tegning, perling og øve på klipping. • Ved bruk av blyant, fargestifter og pensel • Oppmuntre til å "sitte i ro" i samlingsstund og under måltider. • La barna få smøre mat selv. • Sitte på do etter mat. • Snakke om hvorfor vi vasker hendene og når. • Gi barna tid til selv å kle av og på seg.
• 4-5 år	
• Hva	• Hvordan
• Videreutvikling av motoriske ferdigheter og kroppskontrollen • Bli glad i og fortrolig med sin egen kropp og at alle er ulike. • Glede over å være ute i all slags vær. • Pinsett- og blyantgrep blir mer innarbeidet • Trene på å velge pålegg og smøre selv. • Vi har fokus på et hyggelig måltid og på sunt kosthold og mangfoldige smaksopplevelser. • Vi har fokus på hygiene og renslighet. • Mer selvstendig med toalettbesøk og av- og påkledning	• Gå lengre turer i ulendt terreng. • Gi barna trygghet til å balansere på kanter, klatre, hinke, hoppe med samlende ben, og lære de å huske selv. • Legge til rette for kroppslig inne- og utelek. • Oppleve og mestre riskokofyllt lek, gjennom kroppslige utfordringer. • Legge til rette for gode turopplevelser. • Rettleder og legge til rette for formingsaktivitet. • Bruk av tallerken og kniv ved noen måltider. • Samtaler om sunn og usunn mat, og smake på ulike smaker.

	• Fortelle hvordan vi skal nyse, hoste i armkroken, vaske hender etter. • Legge til rette for selvstendighetstrening mht. toalettbesøk, håndvask og av- og påkledning.
• 4-5 år	
• Hva	• Hvordan
• Videreføre motoriske ferdigheter. Øve på utholdenhet i aktiviteter. • Bedre kontroll på finmotorikken. • Mer fokus på vinteraktiviteter som f.eks. å gå på ski. • Utvide forståelsen for sammenhengen mellom kosthold og helse • Få kunnskap om bakterier.	• Inspirere til utholdenhet på lengre turer. • Øve på å klippe med saks etter en strek og å fargelegge etter streker. • Klippe, lime, blyantgrep, perling og veving. • Matlaging (kutte opp frukt mm) • Skidager i barnehagen. • Forklare viktigheten av håndvask og konsekvenser av manglende håndvask. • Oppleve og mestre riskokofyllt lek, gjennom kroppslige utfordringer. - Sette grenser for egne kropp.
• 5-6 år	
• Hva	• Hvordan
• Videreføre motoriske ferdigheter og utholdenhet i aktiviteter. • Stole på egen kropp og utfordre egne grenser. • Videreføre og utvide forståelsen mellom kosthold og helse. • Mer forståelse for hvordan kroppen fungerer innvendig og utvendig. • Bli mer selvstendig. • Lukte og smake på forskjellige matvarer. Skille mellom søtt og salt.	• Øve på å hoppe tau, spille fotball, ta imot ball og å balansere på en fot og snekre (håndtere redskap). • Gå lange turer. Oppleve og mestre riskokofyllt lek, gjennom kroppslige utfordringer. Sette grenser for egen kropp. • Lære om kosthold og matens betydning for kroppens fungering. • Lære om hvordan vi ser ut inni kroppen og hvordan kroppen fungerer. • Klare toalettbesøk selv • Klare å kle seg selv, avpasset værforhold. • Gjennom å smake og lukte på forskjellige matvarer, f.eks. med bind for øyne. • Felles tur for veteraner

Kunst, kultur og kreativitet.

• Mål
• Barnehagen skal innredes og utstyres slik at det gir mulighet for kreativ lek og aktiviteter. • Barna skal introduseres for et variert utvalg av formingsmaterialer, og få erfaring med ulike teknikker og uttrykk innenfor faget. • Barna skal få erfaring og opplevelse med musikk, dans, drama og teater, litteratur, film og billedkunst. • Barna skal bli kjent med lokale tradisjoner innenfor kunst og kultur.

Progresjonsplan.	
1-2 år	
Hva	Hvordan
• Introdusere barna for formingsmateriell • Musikk, sang, dans, bevegelse • Drama	• Male, tegne, forme, lage utstilling • Synge sanger for barna, høre på musikk, gi rom for bevegelse, enkle instrumenter • Dramatisere enkle fortellinger og historier
2-3 år	
Hva	Hvordan
• Bygge videre på det foregående • Kunne farger • Mer finmotoriske aktiviteter i forming • Sangleker, bevegelsessanger, sanger med mer tekst • Fortellinger med mer tekst • Rolleleik, drama, utkleddning	• Utvide repertoar innenfor musikk og kunst, kultur • Klippe, lime, tegne med tusj og flere farger, vannmaling • Perle, små tegneoppgaver, bygge, konstruere • Eventyr, fortellinger, drama, flere musikkssjangere, konsert • Smålego, treklosser, materiell til rolleleik • Pysjfest • Nissefest • Luciafeiring
3-4 år	
Hva	Hvordan
• Bygge videre på det foregående • Kunne flere farger, lage system, mønster • Få tegne og maleoppgaver, tegne etter modell, hodefotinger, detaljer. Blyantgrep • Sanger med flere vers, mer avanserte melodier, lytte på musikk • Eventyr, drama, teater • Utrykke følelser gjennom forming, sang musikk, drama	• Utvide repertoar i formingsmaterieill, musikk, kunst og kultur, leikematerieill • Klippe, lime, perle, male, forme med kitt, byggematerialer, • Introdusere flere sanger, høre på musikk, lage sanger, instrumenter • Utkleddning ift roller • Være med barna og tegne, male, bevisstgjøre ift tanker og følelser • Pysjfest • Nissefest • Luciafeiring
4-5 år	
Hva	Hvordan
• Bygge videre på det foregående • Kunne flere farger, lage system, mønster • Få tegne og maleoppgaver, tegne etter modell, hodefotinger, detaljer. Blyantgrep • Sanger med flere vers, mer avanserte melodier, lytte på musikk • Eventyr, drama, teater	• Utvide repertoar i formingsmaterieill, musikk, kunst og kultur, leikematerieill • Klippe, lime, perle, male, forme med kitt, byggematerialer, • Introdusere flere sanger, høre på musikk, lage sanger, instrumenter • Utkleddning ift roller

• Utrykke følelser gjennom forming, sang musikk, drama	• Være med barna og tegne, male, bevisstgjøre ift tanker og følelser • Pysjfest • Nissefest • Luciafeiring
• 5-6 år	
• Hva	• Hvordan
• Bygge videre på det foregående • Detaljer i tegning, maling, forming • Tegne det du ser, oppgaver • Opptredener, ha konsert • Avansert rolleleik, drama	• Utvide repertoar • Formingsmateriell som krever mer nøyaktighet, finmotorikk • Få ulike kunstopplevelser • Ulike musikkopplevelser • Sanger med masse tekst • Spille teater • Pysjfest • Nissefest • Luciafeiring

Natur, miljø og teknologi

• Mål	
• Barna skal få oppleve glede og undring over naturens mangfold ved å ferdes i naturen. • Få grunnleggende innsikt i natur, miljøvern og samspillet i naturen. • Barna skal erfare hvordan teknikk kan brukes i leiken og hverdagslivet	
• Progresjonsplan.	
• 1-2 år	
• Hva	• Hvordan
• Legge til rette for varierte opplevelser ute. • Få mulighet til å bruke sansene og undre seg • Få kjennskap til norske husdyr	• Være ute hver dag, få erfaring med ulikt vær. • De voksne skal være gode rollefigurer og vise respekt og varsomhet i naturen når man er sammen med barna. • Ta turer utenfor barnehagens område. • Oppsøke naturlig terreng. • Gå på tur i små grupper. • Sette av god nok tid og ta utgangspunkt i barnas nysgjerrighet, interesser og forutsetninger. • Bruke bilder, sanger og pekebøker.

2-3 år	
Hva - Videreføre temaer fra tidligere år - Få mulighet til og utforske nye områder - Plante, så og høste inn. - Bli bevisstgjort årstidene, endringer i naturen. Ta vare på naturen - Få kjennskap til hvor maten vi spiser kommer fra. - Få erfaring med Ipad.	Hvordan - Dra på lengere turer. - Bruke barnas undring og nysgjerrighet i temaer om natur og dyr. - Ta sikte på å oppsøke gårdsbesøk - Voksne skal bevisstgjøre barna på ulike tekniske funksjoner vi omgir oss med - Tilby leikemateriell som utfordrer barnas tekniske bevissthet
3-4 år	
Hva - Videreføre temaer fra tidligere år - Få kjennskap til de fire årstidene. - Få kjennskap til elementene. Jord, ild, lys og vann. - Bli introdusert for kildesortering. - Få kunnskap om dyr, insekter, fisk og blomster/vekster som er naturlig i vært område.	Hvordan - Gjøre aktiviteter ute som er mulige i forhold til aktuelt vær. Forming av snø, demninger med vann, brenne bål, plukke blomster og annet naturmateriale. - Bærplukking
4-5 år	
Hva - Videreutvikle temaer fra tidligere år. - Lage mat. - Introdusere barna for miljøvern. - Bruke oppslagsverk ved spørsmål og undring, også digitalt.	Hvordan - Gi barna oppgaver som stimulerer nysgjerrighet og kunnskap ifht. naturen og miljøet - Bærplukking
5-6 år	
Hva - Videreutvikle temaer fra tidligere år. - Lære om solsystemet og naturfenomener. - Kunnskap om hvordan mennesket og naturen er avhengig av hverandre. - Enkle kjemi/fysikk forsøk. - Gjenbruk.	Hvordan - Bruke faktainformasjon i større grad enn tidligere. - Få erfaringer med kjemi/fysikk. - Innhente materialer til gjenbruk. - Bærplukking

Antall, rom og form

Mål
Utvikle barnas matematiske kompetanse gjennom lek, styrte aktiviteter og spontane hverdagsaktiviteter

• Gi barna mulighet til å utforske, og leke med tall, former og mønster	
• Progresjonsplan.	
• 1-2 år	
• Hva	• Hvordan
• Sortering • Begreper: Stor-liten • Finne sin egen plass, i gangen, og ved bordet • Er introdusert med tallremse, særlig 1, 2, 3	• Rydde, og sortere leker. Legge på plass. • Bygge tårn • Putte oppi, ta ut. Borte, titt tei • Sanger, rim og regler med matematisk innhold
• 2-3 år	
• Hva	• Hvordan
• Begynnende peketelling: 1, 2, 3 • Bli kjent med tallene • Orienter seg i barnehagen, og vite hvor rommene er • Begreper: liten - mellom - stor, over - under • Erfaring med rom og plassering	• Pusle puslespill. Lotto • "Gullhår og de tre bjørnene" • Bruke tall, og telling i naturlige situasjoner. • Plassering, hvor f.eks skoene skal stå • Fordele - en til meg, en til deg
• 3-4 år	
• Hva	• Hvordan
• Kjenne til tallene opp til ti • Kjenne igjen noen geometriske figurer: sirkel, kvadrat osv. • Utforske former og mønstre • Kjenne igjen de vanligste fargene, og vite hva de heter	• "Fem små apekatter" • Jakte på former, inne og ute. • Perle, modelleringsleire, tegning • Kims lek • Konstruksjonslek (klosser, duplo/lego, puter, sand)
• 4-5 år	
• Hva	• Hvordan
• Kjenne til ukedagene, måneder og de forskjellige årstidene • Tallremse til ti • Kjenne til bokstaver og tall	• Samlinger, og samtaler om ukedager, måneder og årstid • Telle fingrene • "Geitekillingen som kunne telle til ti" • "En og to og tre indianere" • "Burreli-bukk"

• 5-6 år	•
• Hva	• Hvordan
• Kjenne igjen symboler på en terning • Tidsbegreper: I går, i morgen, osv • Kunne navn på ukedagene og etterhvert rekkefølgen av dem • Orienter seg etter enkle kart (f.eks. skattekart) • Bli kjent med tallremse opp til 20 • Forstå sammenhengen mellom tall og mengde	• Spille spill • Oppgaver på førskole/veteranklubb • Gå på skattejakt • "Ellinga vellinga..." • Tellebøker opp til 20

Etikk, religion og filosofi

• Mål	
• Oppleve respekt for sin kultur og religion. • Få mulighet til å tilegne seg samfunnets grunnleggende verdier og kjennskap til tradisjoner og høytider. • Få mulighet til å tilegne seg empati og utvikle konstruktive og nære relasjoner til andre mennesker. • Oppleve anerkjennende voksne som gir barna rett til å medvirke i sin egen utvikling • Oppleve voksne som inspirerer og inviterer til undring over grunnleggende spørsmål	
• Progresjonsplan.	
• 1-2 år	
• Hva	• Hvordan
• Markere høytider på enkelt nivå • Anerkjennelse fra voksne • Ta barna på alvor • Gi omsorg • Tilegne seg vaner for «Skikk og bruk»	• Bruke sansene og oppleve høytiden. Synge og oppleve stemningen sammen. • Være observant på kroppsspråk og mimikk. • Voksne skal handle utfra barnets signaler og utfra kunnskap om barns behov. • Hjelp barna til å vise godhet for hverandre • Takke for maten
• 2-3 år	
• Hva	• Hvordan
• Videreutvikle ferdigheter og interesser fra de foregående stadier • Undre seg sammen. • Erfaring i å dele med andre. • Erfaring med å ta egne valg. • Prate om følelser: Glad, lei seg, sint, redd.	• Basis høflighetsfraser, hei-hade-takk, kan jeg få? • Voksne skal sette ord på følelsene barna har, bekrefte. • Turtaking. Send hverandre ved matbordet. Velge sang før måltid, velge frukt og pålegg.

• Gjenkjenne følelser hos andre. • Utvikle evne til å vise omsorg for hverandre	• Øve på å lytte til hverandre • Voksne skal være gode rollemodeller, være bevisst på ord, kroppsspråk i forhold til hverandre. • hjelpe barna å tolke situasjoner barna imellom. • Gir rom for undring og filosofi. • hjelpe barna i konflikter. • Se og anerkjenne prososiale handlinger • Voksne skal være gode rollemodeller ift. å utvikle gode relasjoner, vise respekt for hverandre
• 3-4 år	
• Hva	• Hvordan
• Videreutvikle ferdigheter og interesser fra de foregående stadier • Trene på å tenke gjennom ting. Være nysgjerrige. • Bli bevisst på at egne handlinger påvirker andre • Barn skal erfare at: «Det er flott å være meg, det er flott å være forskjellige.» • Sette grenser for seg selv • Øve på sinnemestring. • Respektere hverandre. • Samtale og bøker om vennskap. Hva er en god venn? • Vise empati. • Bli kjent med ulike kulturer • Bli kjent med høytider og tradisjoner.	• Voksne skal være til stede blant barna, hjelpe til i konflikter. Sette ord på de ulike perspektiver. • Oppfordre til dialog blant barna. • Bruke historier, bilder bøker om følelser. • Voksne skal være lyttende, stille oppfølgingsspørsmål, være undrende i dialog med barna. • Øve på å si "nei", eller "stopp" for å sette grenser for seg selv • Øve på å sette seg inn i hvordan en annen opplever en situasjon • Tydelige voksne, tydelige grenser • Samtale og bøker om ulike kulturer og levemåter. • Samtaler i hverdagen om ulikheter, hvordan alle er viktige i et fellesskap • Markering og forberedelse til høytider, tradisjoner innenfor ulike religioner og livvsyn
• 4-5 år	
• Hva	• Hvordan
• Videreutvikle ferdigheter og interesser fra de foregående stadier • Kjenne til representerte religioner • Problemløsning og selvstendig tenkning • Undring over livet (naturen, liv, død mm) • Samtale og filosofere over grunnleggende spørsmål. • Vise respekt og toleranse for hverandre i det vi sier og gjør	• Prøve å ordne opp i konflikter og jobbe spesielt med temaer som vennskap, gode sosiale relasjoner. • Være til stede for barna, forebygge og hjelpe til i konflikter. • Verne om gode leikesituasjoner der barna er i god relasjon med hverandre • Gi kunnskap om at vi er forskjellige, og at det er bra for fellesskapet. • Snakke om representerte religioner • Samarbeide med foreldre til barna med annen religion enn den kristne, i forhold til om og hva som er viktig for dem.

	• Bruke barnas erfaringer som utgangspunkt for samtale.
• 5-6 år	
• Hva	• Hvordan
• Videreutvikle ferdigheter og interesser fra de foregående stadier • Den gyldne regel: Alt dere vil at andre skal gjøre mot dere, skal også dere gjøre mot dem. • Reflektere over hvem man er som person, og hvordan man vil være.	• Legge til rette for tid og rom for undring og filosofering over grunnleggende spørsmål. • Bruke små samtalegrupper. Eks: «Den gyldne regel» som utg til samtale. Gi kunnskap om at vi er forskjellige, og at det er bra for fellesskapet.

Nærmiljø og samfunn

• Mål	
Bli kjent med samfunnet gjennom opplevelser og erfaringer i nærmiljøet. • Få innsyn i ulike tradisjoner og levesett. • Få erfaringer når det gjelder demokratiske avgjørelser, og betydningen av likhet og rettferdighet. • Barna skal oppleve at de er en aktiv part og må bidra til fellesskapet i barnehagen samtidig som de blir respektert og møtt på egne behov. • Barna skal oppleve at gutter og jenter er likestilt. • Bli kjent med den samiske kulturen.	
• 1-2 år	
• Hva	• Hvordan
• Bli trygge på seg selv, voksne og andre barn i barnehagen. • Bli kjent i og rundt barnehagen. • Bli en del av et fellesskap og erfare å måtte ta hensyn til hverandre. • Nasjonaldagen, 17. mai • Samefolkets dag, 6. februar.	Personalet skal være trygge og nære voksne for barna, og gi omsorg på barnets premisser. Bruke uteområdet året rundt. • Være i lek sammen med de andre barna, hvor personalet er aktivt til stede. • Se fargene i flagget, høre nasjonalsangen og andre sanger som hører nasjonaldagen til. • Se fargene i flagget, og være med i samling der vi snakker om tradisjoner og særpreg.
• 2-3 år	
• Hva	• Hvordan
• Bli bedre kjent i og rundt barnehagen. • Utvide kjennskapet i nærmiljøet. • Lære å ta hensyn til hverandre.	• Personalet skal være seg bevisst å sette ord på barnas positive handlinger ovenfor

• Oppleve dyr på nært hold • Nasjonaldagen, 17. mai. • Samefolkets dag, 6. februar.	andre, og oppmuntre de til å hjelpe hverandre. • Ta sikte på å oppsøke gårdsbesøk • Lære fargene i flagget, høre, og synge nasjonalsangen og andre sanger som hører nasjonaldagen til. • Lære fargene i flagget, og være aktivt med i samling der vi snakker om tradisjoner og særpreg.
• 3-4 år	
• Hva	• Hvordan
• Barnehagens nærmiljø • Demokratiske prinsipper, medbestemmelse. • Hvor bor vi. • Utvikle forståelse for ulike tradisjoner og skikker. • Få begynnende kunnskap om menneskerettigheter, Barnekonvensjonen. • Lære om dyrehold og gardsdrift. • Nasjonaldagen, 17. mai • Samefolkets dag, 6. februar.	• Besøke avdelinger/grupper • Gå/kjøre tur til Otta- butikker, togstasjon, og snakke sammen om hvilke roller disse spiller i samfunnet. • Personalet jobber for at alle barn i barnehagen skal føle seg inkludert og akseptert uavhengig av kjønn. • Besøke en bondegård og snakke sammen om dyrehold og gårdsdrift før og nå. • Fargelegge flagget, lære sanger og snakke om hvorfor vi feirer nasjonaldagen. Gå i tog. • Markere samefolkets dag med å lese bøker, se på bilder og høre på samisk musikk.
• 4-5 år	
• Hva	• Hvordan
• Barnehagens nærmiljø • Demokratiske prinsipper, medbestemmelse. • Hvor bor vi. • Utvikle forståelse for ulike tradisjoner og skikker. • Få begynnende kunnskap om menneskerettigheter, Barnekonvensjonen. • Lære om dyrehold og gardsdrift. • Nasjonaldagen, 17. mai • Samefolkets dag, 6. februar.	• Videreføre besøk i og rundt barnehagen. Snakke sammen om hvordan vi kan passe på og være venner med hverandre i barnehagen. • Samtaler om konsekvenser av handling og valg. • Snakke sammen om hvilket land, kommune, område og vei vi bor i. • Samtaler om jule- og påsketradisjoner og skikker. Døp, bryllup, begravelse, sankthans o.l kan også være temaer for samtale. • Henge opp barnekonvensjonen og ha samtaler rundt dette.

• 5-6 år	
• Hva	• Hvordan
• Barnehagens nærmiljø • Besøke Ottaskole • Barna skal erfare at de har medvirkning og er del av et demokratisk samfunn. • Hvor bor vi • Utvikle forståelse for ulike tradisjoner og skikker. • FN sin Barnekonvensjon • Lære om dyrehold og gardsdrift. • Nasjonaldagen, 17. mai • Samefolkets dag, 6. februar.	• Erfare at alle mennesker, uansett alder, kjønn og forutsetninger, inngår og bidrar til felleskapet i barnehagen. • Som en del av førskole. • Alle skal bli sett og hørt, men skal også erfare at de ikke alltid kan få gjennomslag for det de vil og det de mener. • Samtaler om universet, jorden, kontinenter og land, ved bruk av atlas og internett. • Kunnskap om barnekonvensjonen

Grovplan Heggelund og Sandbu

Småbarn Heggelund

Høst 2017	Vinter 2017/2018
Bli kjent med hverandre og avdelingen. Fokus på trygghet. Gode rutiner. Tema Høst Planleggingsdager: 17. og 18. August. 27. September. Oppstartsamtaler med nye foreldre Fotografering Foreldrekaffe ved gapahuken 12. 10 Sangsamling før andre måltid. Foreldremøte 11.9 Foreldresamtaler uke 42 og 43. Bli kjent med hverandre på tvers av avdelingene. Varmt måltid i slutten av måneden tilknyttet årstiden.	Fortsette med fokus på gode rutiner og trygghet. Planleggingsdager: 2 og 3. Januar. Tema vinter. Forut. Advent og jul. Julemiddag. Juletreff en etta midt i uka. Solfest. Bli kjent med hverandre på tvers av avdelingene. Varmt måltid i slutten av måneden tilknyttet årstiden.
Vår 2018	Sommer 2018
Tema vår. Det spirer og gror. Påske og Påskefrokost 17. Mai Planleggingsdag: 18. Mai Foreldresamtaler. De eldste barna på småbarnsavdelingen begynner med besøk nede på stor avdeling en dag i uka. Varmt måltid i slutten av måneden tilknyttet årstiden.	Tema sommer Sommerfest Planleggingsdag: 8. Juni. Varmt måltid i slutten av måneden tilknyttet årstiden.

Store barn Heggelund

Høst	Vinter
Planleggingsdager: 17, 18 august, 27 september. Første barnehagedag er mandag 21 august. Student nede, Henrik. I uke 37,38,39 og 41. Fotografering 4 september, gruppebilde. Høstferie i uke 40. Foreldremøte 11 september, og foreldre kaffe 12 oktober. Foreldresamtaler i uke 42 og uke 43. Kvello 6-8 november, og stormøte i uke 46. Svømming for førskolebarna, tirsdag i uke 42,43,44 og 45. Bli kjent med hverandre på tvers av avdelingene. Varme måltid en gang i måneden, barna skal komme med forslag og delta i matlaging. Høsttur i september til Haldorpiggen. Vi får besøk av førskolebarna på Sandbu, felles tur i oktober. Vi får besøk av 1 klassingene.	Siste barnehagedag før jul er fredag 22 desember. Planleggingsdager 2 og 3 januar. Juletreffest, en ukedag i desember. Dette blir bestemt på foreldremøte. Desember tradisjoner, bla Selsro besøk og besøke kirken. Svømming for førskolebarna, tirsdag i uke 5,6,7 og 8. Tema Forut i januar. Besøke Sandbu og delta i Sandbuiaden, skirenn. Varme måltider i måneden, barna skal komme med forslag og delta i matlaging. Bli kjent med hverandre på tvers av avdelingene.
Vår	Sommer
Fridag 18 mai. Foreldresamtaler i mars, uke 10 og 11. Påske i uke 13, påskefrokost. Student nede, Henrik. I uke 14,15,16 og 17, og mandag 30 april. Foreldremøte, ikke fastsatt tidspunkt. Dugnad i april. Varme måltider en gang i måneden, barna skal komme med forslag og delta i matlaging. Grupper på tvers av alder, bli kjent. De eldste barna oppå begynner å være på besøk en dag i uken nede fra mai.	Planleggingsdag 8 juni. Sommerfest i juni. Førskolebarna skal på skolebesøk på Nyhusom i mai og juni. Fjelltur og overnatting for førskolebarna.

Sandbu barnehage

Høst 2017	Vinter 2017/2018
• Bli kjent med hverandre og avdelingen. Fokus på trygghet. Gode rutiner. • Tema Høst • Planleggingsdager torsdag 17. og fredag 18. August og onsdag 27. September. • Oppstartsamtaler med nye foreldre i uke 32 • Fotografering i september • Foreldremøte tirsdag 12.9 • Foreldresamtaler uke 42 og 43. • Basar på barnehagen torsdag 2. november(inntektene går til barnehagen, brukes til innkjøp av nye leker). Svømming for veteranene 4 ganger i løpet av høsten. • Varmt måltid i slutten av måneden tilknyttet årstiden.	• Fortsette med fokus på gode rutiner og trygghet. • Tema vinter. • Advent og jul • Julefrokost fredag 8. desember. • Juletreffest onsdag 13. desember. • Julegløgg ute for barn, søsken, foreldre og personale mandag 18.desember . • Nissefest torsdag 21. desember • Planleggingsdager: tirsdag 2. og onsdag 3. Januar. • Svømming for veteranene 4 ganger i løpet av vinteren. • Forut-barneaksjon i januar-februar, hvor vi blir kjent med 4 år gamle Sivatas fra Sri Lanka. • Foreldrekafe med salg av fastelavnsboller fredag 9.februar- inntekta går til Foruts barneaksjon • Pysjfest torsdag 22. februar • Varmt måltid i slutten av måneden tilknyttet årstiden.
Vår 2018	Sommer 2018
• Tema vår. Det spirer og gror. • Påske • Påskefrokost onsdag 14.mars • Bamsefest torsdag 26. og fredag 27. april • Dugnad torsdag 3.mai • 17. Mai- markere nasjonaldagen dagen før på barnehagen(onsdag 16.) • Planleggingsdag: 18. Mai • Foreldresamtaler. • Varmt måltid i slutten av måneden tilknyttet årstiden.	• Tema sommer • Sommerfest torsdag 7.juni • Planleggingsdag fredag 8.Juni. • Varmt måltid i slutten av måneden tilknyttet årstiden.